

LÆGE ETISK NÆVN

Juni 2023

Principiel udtalelse om værdighedskravet i forbindelse med det overenskomstbaserede honorarsystem

Resumé

I de seneste måneder har der været en række mediasager, hvor der kan være tvivl om, hvorvidt nogle læger har brudt tilliden til det overenskomstbaserede honorarsystem og dermed kan have handlet til skade for tilliden til lægestanden.

Med udtalelsen er formålet at formidle baggrunden for Lægeforeningens værdighedskrav, og hvordan dette krav er relevant for sager af denne type. Der er ikke en simpel regel, som definerer, hvornår en handling er i strid med værdighedskravet. Det afgørende er, om lægens handlinger er så væsentlige brud på den tillid, han/hun bliver vist, at han/hun ikke længere fortjener – eller med andre ord er værdig til – denne tillid.

Det er Lægeetisk Nævns opfattelse, at det vil være et brud på værdighedskravet, hvis en læge via overenskomsten indgået mellem regionerne og de privatpraktiserende læger systematisk fakturerer det offentlige for ydelser, som enten ikke er udført, eller som ikke har været nødvendige at udføre i forbindelse med en given patientbehandling.

Om principielle udtalelser fra Lægeetisk Nævn

Lægeetisk Nævn har mulighed for at afgive principielle udtalelser om et emne eller en handling i forhold til Lægeforeningens etiske principper. Formålet med en principiel udtalelse er at give vejledning til læger om, hvordan de i en given type situation bør gøre sig nogle relevante etiske overvejelser med udgangspunkt i de etiske principper. Det bemærkes, at en principiel udtalelse ikke er en facitliste men en vejledende udtalelse, der kobler nogle typer af situationer med nogle relevante etiske principper.

Indledning og afgrænsning

I de seneste måneder har der været flere mediasager, hvor læger efter sigende har brudt tilliden til det overenskomstbaserede honorarsystem ved angiveligt at have afregnet for ydelser, som ikke syntes at være nødvendige i patientbehandlingen, eller ved systematisk at have overfaktureret for offentlige lægeydelser under overenskomsten mellem regionerne og Praktiserende Lægers Organisation.

Sager som disse kan være til skade for tilliden til lægestanden, og med denne udtalelse ønsker Lægeetisk Nævn at beskrive, hvorfor tilliden til lægestanden er afgørende for lægers arbejde, og hvorfor alle medlemmer derfor er forpligtet til at leve op til Lægeforeningens værdighedskrav.

Det skal understreges, at Lægeetisk Nævn i denne udtalelse, hverken udtaler sig om eller foretager en vurdering af de konkrete sager. Lægeetisk Nævn har ikke et detaljeret kendskab de omtalte sager og har derfor ikke grundlag for at udtale sig om dem. Formålet med denne udtalelse er alene at formidle, hvad baggrunden er for Lægeforeningens værdighedskrav, og hvordan dette krav er relevant for sager af denne type.

Hvorfor har Lægeforeningen et værdighedskrav?

Lægeforeningen indførte i 2017 et værdighedskrav for alle sine medlemmer med ordlyden:

”En læge skal altid handle på en måde, som viser lægen værdig til den tillid fra patienter, kolleger og samfund, som varetagelse af lægerollen kræver.”

Værdighedskravet har udgangspunkt i, at tillid fra patienter og det omgivende samfund er en nødvendig forudsætning for, at læger kan udføre deres arbejde. Helt overordnet kan denne tillid kun fastholdes, hvis både patienter og det omgivende samfund stoler på, at lægen lever op til grundlæggende og alment accepterede moralske normer – kort sagt skal man kunne stole på, at læger opfører sig ordentligt.

Mere specifikt skal patienterne kunne stole på, at lægen er en troværdig medicinsk ekspert, som utvetydigt arbejder for patientens bedste i overensstemmelse med patientens vilje, og som behandler patientens oplysninger med fortrolighed. Når lægen eksempelvis ordinerer et lægemiddel eller anbefaler en undersøgelse, så skal patienten trygt kunne stole på, at lægens motivation er at handle til patientens bedste. Denne tillid er udgangspunkt for, at patienterne lægger deres helbred i lægens hænder og deler fortrolige og ofte meget private oplysninger med lægen – hvilket er et nødvendigt grundlag for, at lægen kan hjælpe sin patient.

Derudover skal samfundet have tillid til, at læger handler til samfundets bedste, og at de på en redelig måde forvalter de særlige rettigheder og ressourcer, de er blevet tildelt. Det omgivende samfund skal kunne stole på, at lægerne altid bruger de tildelte midler til gavn for patienterne i overensstemmelse med rimelige formål. Den tillid er udgangspunktet for, at samfundet er villigt til at overdrage meget omfattende økonomiske midler og beslutningskompetence til lægerne, uden at der følges op med kontroller og dokumentationskrav for hver enkelt beslutning, der træffes.

Tillidens helt afgørende værdi er således årsagen til, at Lægeforeningen har et værdighedskrav for sine medlemmer. Kravet understreger, at én læges handlinger, har konsekvenser for andre lægers mulighed for at varetage lægerollen, fordi den enkelte læges handlinger har konsekvenser for tilliden til alle læger. Og af den grund er den enkelte læge forpligtet til altid at handle på en måde, som lever op til den tillid, som læger har brug for patienter og samfund.

Hvornår forbryder læger sig imod værdighedskravet?

Værdighedskravet handler ikke om, at læger ikke må begå fejl. Ligesom andre mennesker begår læger fejl, og læger vil også nogle gange handle på måder, som ikke er optimale i forhold til de lægeetiske krav, men fejl og etiske fejltrin vil oftest ikke være et brud på værdighedskravet.

Der er ikke en simpel regel, som definerer, hvornår en handling er i strid med værdighedskravet. Det afgørende er, om lægens handlinger er så væsentlige brud på den tillid, han/hun bliver vist, at han/hun ikke længere fortjener – eller med andre ord er værdig til – denne tillid.

I vurderingen af en sag vil det centrale være, om lægens handlinger må betragtes som et *alvorligt* brud på almene eller lægespecifikke normer, hvilket hænger sammen med almene kriterier som omfang, hyppighed, forsætlighed og andre relevante elementer i den konkrete sammenhæng. Hvis lægen med forsæt og gentagende gange har handlet i strid med grundlæggende moralske normer, må lægen anses for at have forbrudt sig imod værdighedskravet.

I baggrundsnotatet der lå til grund for vedtagelsen af værdighedskravet indgik en række eksempler, som skulle være med til at illustrere værdighedskravet. To af eksemplerne var:

1. ”En læge, som på grund af uopmærksomhed efterlader journaloplysninger i en taxa, forbryder sig imod det lægespecifikke etiske krav om fortrolighed, men lægen forbryder sig ikke imod værdighedskravet. Det gør derimod en læge, som systematisk tager journaloplysninger med hjem som inspiration til at skrive en skønlitterær bog. En sådan gentagen og forsættelig handling viser, at lægen ikke er værdig til den tillid, som patienterne udviser, når de deler fortrolige oplysninger med ham.”
2. ”En læge, som imod reglerne anvender forskningsmidler til at betale en middag for en gæsteforelæser fra udlandet, forbryder sig som udgangspunkt ikke imod værdighedskravet. Men en læge, som systematisk anvender forskningsmidler til at købe ting til sit private hjem, forbryder sig imod værdighedskravet. Det er et brud, fordi lægen med sine gentagne, bevidste og grove brud på reglerne for bevillingsanvendelse viser sig uværdig til den tillid, som ansvaret for forskningsbevillinger forudsætter.”

Begge steder fremhæves det, at hvis lægen bevidst og gentagende gange forbryder sig imod regler og accepterede normer, så kan det anses som et brud på værdighedskravet

Systematisk uretmæssig opkrævning af offentlige midler vil være et brud på værdighedskravet

Det er nævnets vurdering, at hvis der er tale om gentagne, grove og bevidste brud på regler og normer, som er medvirkende til at påvirke tilliden til kolleger og lægestanden fra patienter, kolleger eller samfundet, vil der være tale om et brud på værdighedskravet.

Nævnet har i den forbindelse lagt vægt på, at én læges handlinger, har konsekvenser ikke bare over for lægens selv men også for andre lægers mulighed for at varetage lægerollen, fordi den enkelte læges handlinger har konsekvenser for tilliden til alle læger.

Nævnet finder derfor, at den enkelte er forpligtet til altid at handle på en måde, som viser lægen værdig til tillid fra andre patienter.

Særligt finder nævnet, at det vil være et brud på værdighedskravet, hvis en læge via overenskomsten indgået mellem regionerne og de privatpraktiserende læger systematisk fakturerer det offentlige for ydelser, som enten ikke er udført, eller som ikke har været nødvendige at udføre i forbindelse med en given patientbehandling.

Dette skyldes, at der med det overenskomstbaserede system er tale om et tillidsbaseret honorarsystem, der er indgået af blandt andet landets praktiserende læger og regionerne, og dermed det omgivende samfund.

Nævnet finder, at der er en forventning om, at læger forvalter de ressourcer, de bliver overdraget, med omhu og ærlighed. Den læge, som forbryder sig imod disse grundlæggende forudsætninger, handler til skade for sine kolleger og i sidste ende til skade for den tillid fra samfund og patienter, som er nødvendig for at lægerne effektivt kan arbejde til gavn for patienterne.

